SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 3
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

ARXITEKTURA YECHIMLARIDA FUNKSIONALLIK VA ESTETIKA O‘RTASIDAGI MUTANOSIBLIK

Djalilova Rayxona Rovshanovna

TAQU 2-kurs talabasi

Annotatsiya

Arxitektura – bu nafaqat estetik go‘zallikni yaratish, balki insonlarning turmush tarzini qo‘llab-quvvatlaydigan, ularga qulaylik va funksionallik taqdim etadigan san’at va ilm-fan sohasidir. Arxitektura loyihalash jarayonida ikkita asosiy element – funksionallik va estetika bir-biri bilan uyg‘un bo‘lishi lozim. Bu ikki jihatning uyg‘unligi, arxitekturaviy ob’ektning foydaliligi va go‘zalligini ta’minlaydi. Loyihalash jarayonida bu ikkala jihatni birlashtirish arxitektorlar uchun doimiy muammo va imkoniyat bo‘lib, ularning ijodiy yondashuvi natijasida eng samarali va estetik jihatdan mukammal dizaynlar paydo bo‘ladi. Ushbu maqolada, arxitektura loyihalash jarayonida funksionallik va estetika o‘rtasidagi muvozanatni qanday saqlash kerakligi haqida so‘z yuritamiz.

Kalit so‘zlar

arxitektura, funksiya, estetika, zamonaviy, dizayn, go’zallik.

Аннотация: Архитектура — это не только искусство и наука создания эстетической красоты, но и поддержка образа жизни людей, обеспечение им комфорта и функциональности. В процессе архитектурного проектирования два основных элемента — функциональность и эстетика — должны находиться в гармонии друг с другом. Гармония этих двух аспектов обеспечивает полезность и красоту архитектурного объекта. Сочетание этих двух аспектов в процессе проектирования является постоянной задачей и возможностью для архитекторов, а их творческий подход приводит к созданию наиболее эффективных и эстетически совершенных проектов. В этой статье мы поговорим о том, как поддерживать

баланс между функциональностью и эстетикой в процессе архитектурного проектирования.

Ключевые слова: архитектура, функциональность, эстетика, современность, дизайн, красота.

Abstract: Architecture is not only the art and science of creating aesthetic beauty, but also of supporting people's lifestyles, providing them with comfort and functionality. In the process of architectural design, two main elements - functionality and aesthetics - must be in harmony with each other. The harmony of these two aspects ensures the usefulness and beauty of an architectural object. Combining these two aspects during the design process is a constant challenge and opportunity for architects, and their creative approach results in the most effective and aesthetically perfect designs. In this article, we will talk about how to maintain a balance between functionality and aesthetics in the process of architectural design.

Keywords: architecture, function, aesthetics, modern, design, beauty.

Kirish

Inson faoliyatining qadimiy va nafis sohalaridan biri bu arxitekturadir. Arxitekturaga ta’rif bermasdan aw al, «arxitektura» so‘- zining kelib chiqishiga nazar tashlaylik. So‘z ildizi «tektura» qurilish san'ati m a’nosini berib, «arxi» qo'shim chasi esa oliy, yuqori darajada degan m a’noni bildiradi. Demak, «arxitektura» — qurilishning yuqori bosqichi, ya’ni oliy darajadagi qurilish demakdir. Arxitekturaning hozirgacha qabul qilingan ta’rifi shunday: arxitektura — inson va jamiyat faoliyati, insonning maishiy turmushi, m ehnati, um um an hayoti uchun fazoviy muhit yaratish san'atidir. Bu yerda «fazoviy» deyilganda kosmosni emas, balki yer sathi ustida quriiadigan obyektlar joylarni nazarda tutiladi. Bunday fazoviy muhit yopiq yoki ochiq bolishi mumkin. U chegaralovchi, belgilovchi (devor, tom, to‘siq, panjara, dov-daraxt, tosh kabi) strukturalar yordamida tashki! etiladi.

Asosiy qism

Funksionallik. Funksionallik arxitektura dizaynining amaliy jihatiga taalluqlidir. Bu binoning foydalanishga qulayligi, joylashuvi, ichki va tashqi muhitlar bilan aloqasi, hamda uning maqsadga muvofiqligi bilan bog‘liq. Funksionallik har bir arxitektura ob’ektining samarali ishlashini, insonlar uchun qulay sharoitlar yaratishni ta’minlaydi.

Masalan, ofis binosini loyihalashda, ishlovchi xonalar, uchrashuv xonalari, qabulxona va boshqa joylarning bir-biri bilan to‘g‘ri joylashuvi va ergonomik talablarga javob berishi lozim.

Estetika. Estetika arxitektura dizaynining go‘zallik, shakl, rang, materiallar va proporciya bilan bog‘liq jihatidir. Estetik yondashuv binoning tashqi ko‘rinishini, uning atrof-muhitga qanday ta’sir ko‘rsatishini va odamlarning estetik qoniqishini nazarda tutadi. Binoning go‘zalligi va dizaynining ko‘rinarli jozibadorligi, insonlarni uning atrofida vaqt o‘tkazishga, unga yaqinlashishga va u bilan aloqada bo‘lishga undaydi.

Funksionallik va Estetika o‘rtasidagi Uyg‘unlik.

Arxitektura loyihalash jarayonida funksionallik va estetika o‘rtasida mukammal uyg‘unlikni ta’minlash uchun quyidagi omillarni hisobga olish zarur:

Ergonomika va Muvaffaqiyatli Ajoyib Dizaynlar. Arxitektura funksionalligini ta’minlashda ergonomik jihatlar alohida ahamiyatga ega. Binoning ichki joylashuvi va dizayni, insonlarning kundalik ehtiyojlarini qondirishi kerak. Biroq, bu funksionallik estetik qadriyatlar bilan to‘qnashmasligi lozim. Misol uchun, oddiy va samarali shakllar estetik jihatdan ham jozibali bo‘lishi mumkin, chunki oddiylik ko‘pincha zamonaviylik va eleganlikni anglatadi. Klassik va zamonaviy dizayn elementlari ham o‘zaro uyg‘unlashishi mumkin.

Materiallar va Yoritish. Materiallar va yoritish badiiy jihatdan ham funksional bo‘lishi kerak. Masalan, tabiiy materiallar (to‘g‘ri yog‘och, tosh, shisha) nafaqat tashqi ko‘rinish jihatdan go‘zal, balki binoning ichki muhitini ham optimallashtiradi. Shuningdek, yorug‘lik manbalari, ularning joylashuvi va ta’siri estetik jihatdan ham muhim. Yoritish nafaqat binoning tashqi ko‘rinishini ta’sir qiladi, balki uning ichki tuzilmasini va foydalanuvchi tajribasini ham shakllantiradi.

Miqyos va Proporsiya. Funksionallik va estetikaning uyg‘unligi uchun miqyosi va proporsiyasi juda muhim. Biror binoning shakli va hajmi uning atrofidagi muhit bilan uyg‘un bo‘lishi kerak. Miqyosni to‘g‘ri tanlash – bu binoning joylashuvi, atrof-muhitni hisobga olgan holda, uning funksional xususiyatlarini estetik jihatdan yuksaltirishni anglatadi. Bu binoning kattaligi, elementlarning joylashuvi va ularnig o‘lchami muvozanatda bo‘lishi zarur.

Atrof-Muhit bilan Integratsiya. Binoning estetik ko‘rinishi va funksional imkoniyatlari uning atrof-muhitga mos kelishiga bog‘liq. Atrof-muhit bilan uyg‘unlik, binoning tabiiy resurslardan samarali foydalanishini ta’minlaydi. Masalan, tabiiy yorug‘likdan foydalanish, shamol va quyoshning ta’sirini hisobga olgan holda dizayn yaratish, arxitekturaning ekologik jihatlarini ta’minlashga yordam beradi.

Amaliy Misollar: Funksionallik va Estetika Uyg‘unligi

Apple Store, Fifth Avenue, Nyu-York. Apple Store’ning Nyu-Yorkdagi mashhur do‘koni, arxitekturadagi funksionallik va estetikaning mukammal uyg‘unligini namoyish etadi. Uning shaffof shisha kub shaklidagi tuzilmasi nafaqat estetik jihatdan jozibali, balki xaridorlar uchun qulay kirish imkoniyatini ham ta’minlaydi. Shu bilan birga, do‘kon ichidagi ochiq joylar va ergonomik joylashuv mahsulotlarni ko‘rish va xarid qilishda qulaylik yaratadi.

2-rasm

Sydney Opera House, Avstraliya. Sydney Opera House, uning betakror dizayni va unikal estetikasi bilan birga, o‘zining funksional imkoniyatlariga ham ega. Opera binosining tashqi ko‘rinishi go‘zal va zamonaviy bo‘lishi bilan birga, uning ichki joylashuvi, akustika va sahna dizayni ham funksionallikni ta’minlaydi. Bu loyiha, estetik va funksional jihatlarning qanday muvozanatlashganini ko‘rsatadi.

3-rasm

4-rasm

Louvre Pyramid, Parij. Louvre Pyramid, Parijdagi mashhur muzeyning asosiy kirish qismidir. Ushbu zamonaviy piramida ko‘rinishdagi estetik elementlar bilan birga, muzeyning ichki funksionallik talablariga ham mos keladi. Ushbu dizayn, tarixiy va zamonaviy elementlarni birlashtirgan holda, har bir elementning o‘z joyiga qo‘llanilishi va foydalanuvchilarga qulaylik yaratishini ta’minlagan.

5-rasm

Xulosa

Arxitektura loyihalash jarayonida funksionallik va estetika o‘rtasidagi uyg‘unlikni ta’minlash muhim vazifa hisoblanadi. Binoning nafaqat estetik go‘zalligi, balki uning insonlar uchun qulayligi va samaradorligi ham ahamiyatga ega. Arxitektorlar bu ikki jihatni muvozanatda saqlash orqali, kundalik hayotimizda foydalanadigan binolarni yaratadilar. Funksionallik va estetika o‘rtasidagi uyg‘unlik arxitektura dizaynining yuqori

darajasini ta’minlaydi va uning foydalanuvchilar uchun qulay, go‘zal va samarali bo‘lishini kafolatlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Arxitektura” — M.M. Miralimov

2.“Arxitektura va dizayn grafikasi” — M.I. Roziqberdiyev.

3.Arxitektura ashyoshunosligi” — E. Qosimov.

4.Arxitektura ashyoshunosligi” — E. Qosimov.